

Sygn. akt II CZ 43/14

POSTANOWIENIE

Dnia 4 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Strzelczyk

w sprawie z powództwa M.G.

przeciwko Przedsiębiorstwu Usługowo - Handlowemu "B." Spółce
z ograniczoną odpowiedzialnością w G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 4 września 2014 r.,

zażalenia powoda

na wyrok Sądu Okręgowego w P.

z dnia 7 lutego 2014 r.,

1) oddala zażalenie,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego Sądowi, który wyda orzeczenie kończące
postępowanie w sprawie.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w P. wyrokiem z dnia 12 lipca 2013 r., uwzględnił powództwo M. G. o zapłatę kwoty 15.133 zł z tytułu zwrotu nienależnego świadczenia przyjmując, że zostało ono spełnione w wykonaniu umowy stanowczej na podstawie niedozwolonej klauzuli zawartej w przedwstępnej sprzedaży, w wyniku błędu wywołanego podstępnie przez pozwanego, a powód skutecznie uchylił się od skutków prawnych oświadczenia woli zawartego w umowie sprzedaży.

Sąd Okręgowy w P. wyrokiem z dnia 7 lutego 2014 r. uchylił ten wyrok i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania. Jako podstawę rozstrzygnięcia wskazał art. 386 § 4 k.p.c. w zakresie odnoszącym się do przesłanki nierozpoznania istoty sprawy. Stwierdził, że Sąd pierwszej instancji nie rozważył zarzutów pozwanego dotyczących braku możliwości częściowego uchylenia się od wady oświadczenia woli, ograniczając rozważania do częściowej nieważności umowy definitywnej, a w zakresie tej oceny dopuścił się istotnych sprzeczności wewnętrznych rzutujących na wadliwość przyjętej podstawy prawnej rozstrzygnięcia. Zakwestionował również podstawę faktyczną rozstrzygnięcia w zakresie niewyjaśnienia treści, celu i zamiaru oświadczenia złożonego przez powoda, które zostało zakwalifikowane przez Sąd Rejonowy jako uchylenie od skutków prawnych wcześniejszego oświadczenia woli. Wskazał także na zbieg uprawnień wynikających z art. 385¹ § 1 k.c., art. 88 k.c. i art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stanowiących podstawę roszczeń powoda oraz konieczność ich rozważenia w odpowiedniej kolejności, w wypadku gdyby roszczenie wyprzedzające pozostałe okazało się bezzasadne. W tej sytuacji, zdaniem Sądu, nie została rozpoznana istota sprawy.

Powód zaskarżył wyrok kasatoryjny Sądu Okręgowego w P. zażaleniem, zarzucając brak podstaw uzasadniających uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w oparciu o art. 386 § 4 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył:

Zgodnie z art. 394¹ § 1¹ k.p.c., zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje od orzeczenia sądu drugiej instancji, którym uchylono wyrok sądu pierwszej instancji i przekazano mu sprawę do ponownego rozpoznania. Rozważając

charakter wskazanego środka zaskarżenia, Sąd Najwyższy podkreślał, że kontrola dokonywana w ramach tego środka musi mieć charakter formalny, ograniczony do przesłanek uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji, bez wkraczania w kompetencje sądu *in merito*. Oznacza to, że w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia na orzeczenie kasatoryjne, jeżeli u podstaw orzeczenia kasatoryjnego legły przesłanki określone w art. 386 § 4 k.p.c., Sąd Najwyższy bada, czy rzeczywiście sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy albo czy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Dokonywana ocena ma jednak charakter czysto procesowy. Zażalenie przewidziane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli prawidłowości oceny materialnoprawnej podstawy orzeczenia, która może być przeprowadzona wyłącznie w postępowaniu kasacyjnym. Z tej przyczyny odmienne ujęcie zakresu kognicji Sądu Najwyższego w postępowaniu toczącym się na skutek zażalenia przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest niedopuszczalne (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2012 r., I CZ 136/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 139/12, niepubl., z dnia 25 października 2012 r., I CZ 143/12, niepubl., z dnia 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41, z dnia 9 listopada 2012 r., IV CZ 156/12, nie publ., z dnia 28 listopada 2012 r., III CZ 77/12, OSNC 2013, nr 4, poz. 54, i z dnia 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, niepubl.).

Konsekwentnie w postępowaniu zażaleniowym prowadzonym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. Sąd Najwyższy ogranicza się do oceny, czy sąd drugiej instancji prawidłowo zakwalifikował określoną sytuację procesową jako odpowiadającą przyjętej podstawie orzeczenia kasatoryjnego i w zależności od wyniku albo oddał zażalenie, albo uchyła zaskarżony wyrok. W judykaturze pojęcie „nierozpoznanie istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. jest wykładane jednolicie. W wyrokach z dnia 9 stycznia 2001 r., I PKN 642/00 (OSNAPiUS 2002, nr 17, poz. 409), z dnia 5 lutego 2002 r., I PKN 845/00 (OSNP 2004, nr 3, poz. 46), z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00 (OSP 2003, nr 3, poz. 36), z dnia 25 listopada 2003 r., II CK 293/02, z dnia 24 marca 2004 r., I CK 505/03 (Monitor Spółdzielczy 2006, nr 6, s. 45) oraz z dnia 16 czerwca 2011 r., I UK 15/11 (OSNP 2012, nr 15-16, poz. 199) przyjęto, że do nierozpoznanie istoty sprawy

dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Podobnie w wyroku z dnia 26 stycznia 2011 r., IV CSK 299/10, Sąd Najwyższy przyjął, że pojęcie „istoty sprawy”, o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialnoprawnego i zachodzi, gdy sąd nie zbadał podstawy materialnoprawnej dochodzonych roszczeń, jak też skierowanych przeciwko nim zarzutów merytorycznych, tj. nie odniósł się do tego co jest przedmiotem sprawy uznając, że nie jest to konieczne z uwagi na istnienie przesłanek materialnoprawnych, czy procesowych unicestwiających dochodzone roszczenie. W wyroku z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11 uznano, że nierozpoznanie istoty sprawy dotyczy niezbadania roszczenia będącego podstawą powództwa, czy zarzutu przedawnienia, potrącenia, co ma miejsce wówczas, gdy sąd oddala powództwo przyjmując przedawnienie roszczenia, a stanowisko to okazało się nietrafne. W postanowieniu z dnia 3 czerwca 2011 r., III CSK 330/10 (przyjęto natomiast, że w omawianym pojęciu nie chodzi o niedokładności postępowania, polegające na tym, że sąd pierwszej instancji nie wziął pod rozwagę wszystkich dowodów, które mogły służyć do należytego rozpoznania sprawy lub nie rozważył wszystkich okoliczności. W uzasadnieniu wyroku z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07 (OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że do nierozpoznania istoty sprawy nie dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie opiera się na przesłance procesowej lub materialnoprawnej unicestwiającej, lecz wynika z merytorycznej oceny zasadności powództwa w świetle przepisów prawa materialnego.

Podzielając przedstawioną wykładnię wskazanego pojęcia należy uznać, że Sąd drugiej instancji dokonał prawidłowej oceny przesłanek uzasadniających uchylenie zaskarżonego wyroku. Stwierdzone wadliwości podstawy faktycznej i prawnej orzeczenia, poddanie w wątpliwość konkluzji o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli i konieczność oceny żądania od początku w granicach zakreślonej podstawy faktycznej, ale w aspekcie innych podstaw prawnych uzasadniających roszczenie wymagać będą nie tylko uzupełnienia

ustaleń ale i, w realizacji zasady lojalności procesowej, stanowiącej jedną z naczelnych reguł polskiego procesu cywilnego, umożliwienia stronie pozwanej podjęcia obrony w tym zakresie. Podejmowanie tak daleko czynności w postępowaniu apelacyjnym w istocie godziłoby również w zasadę dwuinstancyjności postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. oddalił zażalenie, orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiając, zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c., Sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.